

Otvorená výzva: Uprednostnime školy, prerušenie prezenčnej výučby a sociálna izolácia má vážne dopady na deti a mladých ľudí

1.2.2021

Vážená pani prezidentka Zuzana Čaputová
Vážení pán premiér Igor Matovič,
Vážení pán minister školstva Branislav Gröhling

Na vedomie: Veronika Remišová, ministerka investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR, predsedkyňa politickej strany Za ľudí
Richard Sulík, minister hospodárstva, predseda politickej strany SaS
Boris Kolár, predseda NR SR, predseda politickej strany Sme rodina

Prezenčná výučba na stredných školách na Slovensku je prerušená od 12.10. 2020, na 2. stupni základných škôl od 26.10.2020. Je to extrémne dlhý čas v porovnaní s krajinami západnej Európy. Rovnako dlho je prerušená aj výučba na základných umeleckých školách, jazykových školách či CVČ.

Verejná ochrankyňa práv v analýze mimoriadneho prerušenia prezenčnej výučby zo 16.12.2020 upozornila, že „*mimoriadne prerušenie vyučovania už nadobúda trvalý charakter, čo je v rozpore s myšlienkou dočasného obmedzovania základných práv počas pandémie*“.¹ Ak dochádza pri opatreniach k zásahom do ústavných práv, akým je právo na vzdelávanie, je potrebné tieto opatrenia neustále prehodnocovať, či „*cena, ktorú musíme „zaplatiť“ nie je neprimeraná tomu, čo opatrením získame*.“ Verejná ochrankyňa práv takéto hodnotenie urobila a konštatuje, že sme voči deťom zlyhali, a to najmä po prvom zákaze vychádzania a prvom celoplošnom testovaní v novembri predošlého roka, keď sme nereflektovali zlepšenie epidemiologickej situácie a poznatky o epidemiologickej situácii v jednotlivých regiónoch a školy sme ponechali zatvorené.

Napriek tomu, že verejná ochrankyňa práv zaslala analýzu pani prezidentke, ministrom školstva a členom Ústredného krízového štábu, kompetentné inštitúcie na upozornenia o porušení princípu primeranosti a nevyhnutnosti opatrení vo vzťahu k školám a o porušovaní zákazu diskriminácie nereflektovali a nedochádza k náprave. Naopak, obávame sa, že scenár sa opakuje. Na Slovensku prebehol opäť celoplošný skrining a minister zdravotníctva Marek Krajčí na tlačovej konferencii 22.1.2021 oznámil, že po celoplošnom skriningu *by sa mal 8.2.2021 spustiť covid automat obrovskými uvoľneniami* a avizoval otváranie obchodov, služieb či lyžiarskych stredísk.²

Z pohľadu detí a mladých ľudí však spustenie covid automatu nič nemení oproti situácii, aká bola na konci minulého roka. Do škôl by sa mali vrátiť len škôlkari a žiaci 1. stupňa základných škôl a pribudnúť by mali len končiace ročníky škôl s testom každých 7 dní. Väčšina študentov a študentiek nepozná termín návratu k prezenčnej výučbe a podľa podmienok covid automatu ministerstva zdravotníctva a s uvoľňovaním iných opatrení, sa môže stať, že sa situácia opäť zhorší a tieto deti sa do škôl nevrátia do konca školského roka.

Skúsenosti z európskych krajín pritom ukazujú, ako vyzerá situácia, keď je vzdelávanie i počas pandémie prioritou. Mnohé krajiny doteraz školy vôbec nezatvorili, resp. ich zatvorili na veľmi krátky čas³ a aj v prípade extrémne zlej epidemiologickej situácie hľadajú riešenia, ako minimalizovať dopady na deti a mládež.⁴

Zistenia verejnej ochrankyne práv a dopady dlhotrvajúcich opatrení na deti a mladých ľudí sú už natoľko závažné, že sme sa rozhodli požiadať Vás o to, aby ste pri uvoľňovaní opatrení dali jednoznačnú prednosť školám a ich prípadné ďalšie uzavretie už bolo prijímané len ako posledná možnosť a prezenčnú výučbu na základných a stredných školách sme chránili podobne ako nemocnice či kritickú infraštruktúru. Prísne opatrenia musia slúžiť na to, aby sme pomohli zdravotníctvu a deti mohli chodiť do školy. Zároveň je nevyhnutné, aby spôsob otvárania škôl neprehľboval diskrimináciu. Rovnako je potrebné efektívne vynaložiť finančné prostriedky a úsilie na zvýšenie bezpečnosti škôl a učiteľov (*prioritizácia učiteľov pri dobrovoľnom očkovaní, prednosť pri testovaní pri výskyte vírusu v triede prostredníctvom mobilných tímov či vyhradených MOM, podpora škôl na úradoch verejného zdravotníctva zabezpečenie pomôcok – respirátory pre učiteľov, čističky vzduchu, hygienické pomôcky a pod.*)

Školy sme zatvorili ľahko a dodnes nevieme, koľko žiakov a v akej kvalite má prístup k vzdelávaniu.⁵ Školy však nie sú len vzdelávacie inštitúcie, ale aj miesto socializácie. Terajšia dlhodobá sociálna izolácia detí a mladých ľudí spôsobuje zhoršenie ich duševného a telesného zdravia, čo sa už odráža v náraste dopytu po krízovom poradenstve. Stráca sa aj príležitosť pre včasné odhaľovanie problémov v učení, emocionálnych a behaviorálnych problémov a príležitosť odhaliť včas vážne ohrozenie detí a dospievajúcich sociálne-patologickými javmi v rodine, ako je domáce násilie či zanedbávanie.

Signatári výzvy:

1. Andrea Hajdúchová, Iniciatíva Dajme deťom hlas, hajduchova@ddh.sk, www.dajmedetomhlas.sk
2. Mgr. Alena Petáková, Združenie základných škôl Slovenska, info@skolalamac.sk, www.zsss.stranka.info
3. Mgr. Zuzana Horváthová, Asociácia základných umeleckých škôl Slovenskej republiky „EMU-Slovakia“, zuzanahorvath70@gmail.com, www.emu-slovakia.sk
4. Ondrej Gallo, Nadácia pre deti Slovenska, ondrej.gallo@nds.sk, www.nds.sk
5. Martin Knut, Liga za duševné zdravie, dusevnezdravie@dusevnezdravie.sk, www.dusevnezdravie.sk
6. Filip Šuran, Študentská rada vysokých škôl, srvs@srvs.sk, www.srvs.eu
7. Juraj Lizák, Rada mládeže Slovenska, lizak@mladez.sk, www.mladez.sk
8. Soňa Kořenová, Cesta mladých, cestamladych@gmail.com, www.cesta-mladych.webnode.sk
9. Kristián Krivda, Aliancia stredoškôľakov, prezident@alianciastredoskolakov.sk, www.alianciastredoskolakov.sk
10. Jana Ďaďová, Sokratov inštitút, info@sokratovinstitut.sk, www.sokratovinstitut.sk
11. Peter Halák, Indícia, indicia@indicia.sk, www.indicia.sk
12. Vlado Rafael, oz eduRoma - Roma Education Project, vlado@eduroma.sk, www.eduroma.sk
13. Prof. Andrea Madarasová Gecková, PhD., Národná koordinátorka medzinárodnej štúdie Health Behaviour in School-Aged Children, andrea.geckova@upjs.sk, www.hbscslovakia.com
14. Matej Stuska, OZ Rodicia.sk, matej.stuska@gmail.com, www.ozrodicia.sk
15. Ing. Gabriela Kukulová, Asociácia pre mládež, vedu a techniku, AMAVET, amavet@amavet.sk, www.amavet.sk
16. Martin Brestovanský, Deti nepočakajú, martin.brestovansky@truni.sk, www.kvalitneskolstvo.sk
17. Ladislav Baranyai, Školský network, laco@skolskynetwork.sk, www.skolskynetwork.sk
18. Ondrej Mlynár, EDUMA, n.o., ondrej@eduma.sk, www.eduma.sk
19. Mária Ďurajková, INEX Slovakia – občianske združenie, finance@inex.sk, www.inex.sk
20. Jana Kišoňová, Freeedu, freedu@freedu.sk, www.freedu.sk
21. PaedDr. Viera Grohová, Fórum proaktívnych škôl, vierka.grohova@gmail.com, www.kvalitneskolstvo.sk
22. Eva Pinterová, Detská organizácia FÉNIX, o.z., fenix@do-fenix.sk, www.do-fenix.sk
23. Kamila Zámečníková, MO Plusko, kamila.zamecnikova@plusko.net, www.plusko.net
24. Lucia Borovská, Úlet s knihou, lucia.borovska@indicia.sk, www.uletsknihou.sk

Výzva je otvorená, je možné sa k nej ďalej pripojiť.

¹ Analýza VOP: <https://www.vop.gov.sk/taite-o-v-sledkoch-na-ej-anal-zy-opatren-t-kaj-cich-sa-vzdel-vania>

² TB M. Krajčího: <https://www.ta3.com/clanok/1201342/tb-m-krajciho-o-epidemiologickej-situacii-na-slovensku.html>

³ Krajiny západnej Európy deklarujú, že vzdelávanie je priorita a podľa toho konajú, mnohé školy do vianočných prázdnin nezatvárali (Francúzsko, Španielsko, Írsko, V. Británia, Holandsko, Švajčiarsko, Nemecko, Belgicko - len predĺženie jesenných prázdnin na 2 týždne, Nórsko, a pod.). Napr. Francúzsko patrí medzi krajiny, ktoré školy v tomto školskom roku nezatvorilo vôbec, aj po Vianociach deti nastúpili do škôl 4.1., od septembra platia pravidlá, že triedu možno zatvoriť pri 3 prípadoch. Na nové mutácie FR reaguje tým, že chce viac testovať a získať presné dáta na úrovni škôl, testovanie je dobrovoľné. K 29.1. 2021 bolo zo 61-tisíc školských zariadení v krajine zatvorených 96. <https://www.lci.fr/societe/video-ecoles-y-a-t-il-un-interet-epidemiologique-a-les-refermer-2176950.html>

⁴ Viaceré krajiny zatvorili školy prvý raz v novom roku, no napriek prísnyim opatreniam fungujú aspoň vybrané stupne a zohľadňuje sa regionálna situácia (fungujú ZŠ – Švajčiarsko, Švédsko, Maďarsko, Nórsko, Taliansko a Belgicko majú otvorené ZŠ a SŠ fungujú so striedaním tried, a pod.) či niektoré ročníky (Nemecko fungujú najmä končiace a prvé ročníky, tento týždeň by sa mohlo začať striedanie tried, ČR – 1. a 2. ročník ZŠ, Poľsko – 1. až 3. r. ZŠ a pod.). Írsko tiež v januári zatvorilo školy prvý raz a „lockdown predĺžuje do 5.3. preto, aby znížili počty prípadov nakazených, odbremenili nemocnice a od februára otvárali školy.“ <https://www.rte.ie/news/2021/0126/1192030-ireland-covid-latest/>

⁵ Dáta sú len z 1. vlny pandémie, podľa Inštitútu vzdelávacej politiky sa neučilo 52-tisíc detí a 128-tisíc sa učilo bez prístupu k internetu.